

Lelystad, 14 november 2014

Aan : Provinciale Staten,
postbus 55,
8200 AB Lelystad.

Betreft: Nieuwe natuur en zienswijze ontwerp beheerplan Oostvaardersplassen,

Geachte heer/mevrouw,

Begin dit jaar heb ik enkele projectvoorstellen ingediend in het kader van Programma Nieuwe Natuur Flevoland. Eén van de voorstellen had betrekking op verhoging van de natuurwaarde én de natuurbeleving binnen de Oostvaardersplassen.

Zoals u ongetwijfeld weet heeft PNNF inmiddels een heel traject doorlopen en nadert nu de eindfase.

Zienswijze ontwerp beheerplan Oostvaardersplassen:

Naast mij activiteiten in het kader van PNNF heb ik dit jaar geprobeerd het ontwerp beheerplan Oostvaardersplassen een duwtje in de goede richting te geven. Onder meer door als voormalig beheerder van de Oostvaardersplassen mee te werken aan de door u georganiseerde informatiebijeenkomst over het beheerplan. Dit ontwerp beheerplan is nu in een volgende fase gekomen. T/m 12 november was het mogelijk een zienswijze in te dienen. Ik heb gebruik gemaakt van deze mogelijkheid. De tekst van mijn zienswijze treft u verder in deze brief aan.

Mijn zienswijze gaat nogal sterk in op details en is nogal technisch, maar ik het lijkt mij raadzaam u toch deze zienswijze toe te sturen. De komende jaren zal er ongetwijfeld veel gaan gebeuren in de Oostvaardersplassen en daarbij zal provincie Flevoland een belangrijke rol spelen.

Programma Nieuwe natuur:

Ten aanzien van Programma Nieuwe Natuur wil ik nog het volgende opmerken. Uit het voorstel van Gedeputeerde Staten blijkt, dat mijn projectvoorstel is “gesneuveld”.

Tijdens mijn pitch op 29 oktober heb ik al aangegeven, dat ik bij de uitvoering van mijn voorstellen volledig afhankelijk ben van de medewerking van Staatsbosbeheer. Die legt momenteel de prioriteiten elders.

Slechts één enkel onderdeel van mijn voorstel komt in aanmerking voor uitvoering: het maken van uitkijkopeningen in de wilgensingel langs de Knardijk. Prima, maar in feite had dit al veel eerder moeten gebeuren in de vorm van regulier onderhoud.

Sommige onderdelen van mijn projectvoorstel zijn controversieel. Dat was ik me ook vooraf terdege bewust. Maar herstellen van de vroegere eilandjes bij de observatiehutten De Grauwe gans en De Kluut had toch wel zonder veel discussie realiseerbaar moeten zijn. Ook de aanleg van ondiepe plassen voor de observatiehut De Zeearend is in wezen een simpele maatregel, die de natuurwaarden zou versterken zonder dat dit (na realisatie) tot extra verstoring zou leiden.

Ook mijn voorstel om de bestaande pechhavens op de Oostvaardersdijk de status van parkeerhaven te geven is gestrand. Gestrand omdat volgens de verkeersdeskundigen van de provincie zeer ingrijpende voorzieningen (verbreding van de dijk) noodzakelijk zouden zijn. Ik ervaar de huidige formele parkeerplaatsen op de Oostvaardersdijk momenteel gevaarlijker voor het verkeer dan de bestaande pechhavens.

Dat mijn suggesties zijn gestrand, is jammer. Het zij zo. Maar ik ga er niet echt onder gebukt: er zijn belangrijker zaken in de wereld.

Ik wens u veel succes met de afronding van PNNF. Ondanks de wat trieste afloop voor mij, blijf ik dit een prima initiatief van de provincie vinden.

Hoogachtend:

Nico Dijkshoorn.

Hieronder volgt de tekst van mijn zienswijze zoals ik die op 11 november 2014 naar Dienst Landelijk Gebied heb verstuurd:

Oostvaardersplassen (natura 2000gebied 78)

zienswijze N. Dijkshoorn, 11 november 2014

Vooraf:

Ik schrijf deze zienswijze als voormalig beheerder van de Oostvaardersplassen. In de periode van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders was ik van 1975 tot 1993 betrokken bij het beheer van de Oostvaardersplassen en ik heb ook daarna de ontwikkelingen nauwkeurig

gevolgd.

Samenvatting:

Reset:

Met het plan om het gehele moerasgedeelte in één keer droog te zetten, neemt u een zeer groot -in mijn ogen een onaanvaardbaar groot- risico. De toekomst van de Oostvaardersplassen wordt met deze maatregel in gevaar gebracht. De kans is dan ook groot dat u bij de evaluatie over 6 jaar zal moeten constateren dat veel van instandhoudingssoorten drastisch in aantal zijn gedaald.

Dichtgroeien Hoekplas en Keersluisplas:

Wanneer uw plan wordt uitgevoerd en de scheidingskade tussen het westelijk en oostelijk compartiment wordt doorgraven, zullen de plassen langs de Knardijk (de Hoekplas en de Keersluisplas) eerder en langduriger droog vallen. De kans is erg groot, dat deze plassen dan dusdanig met riet zullen dichtgroeien dat de grauwe ganzen niet in staat zullen zijn de voormalige plassen weer van het riet te ontdoen. Te meer omdat bij een openverbinding met het westelijk compartiment het water uit het oostelijk compartiment ook in de moerasfase naar het westelijk compartiment zal stromen en de Hoekplas en Keersluisplas veelvuldig zullen droogvallen.

Regenmodel:

Een ander zorgwekkend punt is dat u krampachtig vast blijft houden aan het zogenaamde regenmodel. Weliswaar met aanpassing van de huidige vaste stuw, maar ook bij een aangepaste stuw zal de waterstand aan het begin van het voorjaar ieder jaar weer min of meer op hetzelfde niveau zijn. *Natuurlijker is niet per definitie natuurrijker!!*

Een groot deel van de negatieve ontwikkelingen van de instandhoudingsdoelsoorten van het moeras wordt veroorzaakt door dit regenmodel, waarbij de afgelopen twintig jaar sprake is geweest van een te hoge waterstand zonder variatie in het peilverloop tussen de jaren. Er was in deze periode geen sprake van voldoende dynamiek. Dat zal ook bij een vernieuwde stuw het geval zijn. Van een “natuurlijk dynamisch moerasesysteem” zal geen sprake zijn.

Ik ben dan ook van mening dat afgestapt dient te worden van het regenmodel en dat gekozen dient te worden voor een zekere regulatie van de waterstand in het moerasgedeelte: een hoge waterstand in het voorjaar, zodat de moerasvogels veilig kunnen broeden en een lagere waterstand in de nazomer en herfst, zodat de grote aantallen steltlopers, sterns, meeuwen, eenden en ganzen -zoals voorheen- weer op de ondiepe plassen en droogvallende slikplaten terecht kunnen om tijdens hun trektocht in de Oostvaardersplassen te rusten en aan te sterken.

Grote grazers: De explosieve groei van het aantal grote grazers heeft grote negatieve gevolgen voor de instandhoudingssoorten. Vooral de aanwezigheid van edelherten (en incidenteel koniks) in het rietland vormt een bedreiging van het broedbiotoop van veel moerasvogels.

Ook is de kans groot dat tijdens de reset de grote grazers massaal het moeras zullen binnentrekken en de hervestiging van riet in gevaar zullen brengen.

De Hoofddoelstelling:

“Het in stand houden en verder ontwikkelen van een natuurlijk dynamisch moerasesysteem met een hoge natuurwaarde als voortplantings-en verblijfsgebied van vrij levende moerasvogels en

zoogdieren. Natuurlijke processen bepalen de structuren en patronen in het gebied, die samen met die processen ruimte geven aan inheemse planten-en diersoorten”

richt zich te veel op natuurlijke ontwikkeling en is strijdig met de instandhoudingsdoelstelling!!

Deze doelstelling zal dan ook aangepast dienen te worden.

In hfdst 6.1 Visie wordt aangegeven: “Wanneer uit monitoring blijkt dat deze werkwijze (natuurlijke processen) tegen de verwachting in, het behalen van de Natura 2000-doelen structureel en op termijn in de weg staat, zal er op nieuw naar deze aanpak moeten worden gekeken.”

Wanneer u doorgaat met het beschreven beleid ten aanzien van de grote grazers, de plannen doorzet van een drooglegging van het gehele moeras in één keer én blijft vasthouden aan het regenmodel, is de kans zeer reëel dat bij de evaluatie aan het eind van deze beheerperiode zal blijken dat de Natura 2000- doelen bij lange na niet behaald worden!!

Het beheerplan:

In het onderstaande zal ik nader ingaan op de details van de inhoud van én de voorgestelde maatregelen in het beheerplan.

Verouderde gegevens.

Het ontwerp beheerplan is zeer omvangrijk en informatief, maar het verbaast mij dat hierbij in veel gevallen is uitgegaan van verouderde gegevens. Je zou toch mogen verwachten dat dit beheerplan het belangrijkste document voor de komende jaren is en dat bij het opstellen van het plan gericht onderzoek zou worden verricht en dat deze recente onderzoeken in het plan zouden zijn verwerkt.

Het is dan ook erg teleurstellend dat in het plan geen duidelijke kaartjes van de vegetatieontwikkeling in zowel het moeras als in de Randzone zijn opgenomen. Terwijl er hier zeer ingrijpende ontwikkelingen zijn geweest, zoals de afname van de oppervlakte riet in het moeras, de groei van het padenstelsel van edelherten in het rietland en het verdwijnen van een grote oppervlakte rietruigte, vlierstruwelen en wilgenbossen in de Randzone. Dat zijn toch ontwikkelingen die in dit plan ruime aandacht zouden moeten hebben gekregen.

Uitermate storend is het ontbreken van actuele gegevens van de waterstanden in het moerasgedeelte. De waterstandsgegevens op figuur 3.2.(beheerplan) gaan slechts tot 2005, terwijl er wel gegevens van de waterstand beschikbaar zijn tot 2011.

De opmerking op bladzij 26 (beheerplan) “Hoewel de doorgravingen inmiddels voor een belangrijk deel weer zijn dichtgeslibd, is de stroming tussen beide compartimenten bij hogere waterpeilen nog steeds goed mogelijk” is voor mij een aanwijzing dat de beheerders en opstellers van dit beheerplan onvoldoende zicht hebben op de waterhuishouding van het moerasgedeelte!!

Ik kom hier in het hoofdstuk waterhuishouding nader op terug.

Natuurlijkheid Oostvaardersplassen te zwaar aangezet in beheerplan.

De hoofddoelstelling “*Het in stand houden en verder ontwikkelen van een natuurlijk dynamisch moerasesysteem met een hoge natuurwaarde als voortplantings- en verblijfsgebied van vrij levende moerasvogels en zoogdieren. Natuurlijke processen bepalen de structuren en patronen in het gebied,*

die samen met die processen ruimte geven aan inheemse planten-en diersoorten". richt zich te sterk op natuurlijke processen.

Met een beheer dat zich volledig richt op natuurlijke processen zal het niet mogelijk blijken de dalende tendens bij de instandhoudingsdoelsoorten te keren. In de afgelopen twintig jaar is gebleken dat bij een dergelijk beheer -het regenmodel- de aantallen van de meeste instandhoudingsdoelsoorten fors achteruit zijn gegaan.

In feite is er in het geheel geen sprake van een natuurlijke situatie omdat het gebied is omgeven door een hoog hekwerk, waardoor grotere zoogdieren niet kunnen uitwisselen met gebieden buiten de Oostvaardersplassen. In het bijzonder geldt dit voor de geïntroduceerde soorten als Heckrunder, Konik en edelhert. Zij kunnen tijdens periodes met voedselschaarste niet wegtrekken naar gebieden met beschikbaar voedsel. Ook zijn er geen predatoren die de populaties reguleren. Dit heeft tot gevolg dat er in het bijzonder in de Randzone sprake is van een onnatuurlijk hoge begrazingsdruk van grote zoogdieren. Daardoor zijn in de voorliggende jaren meerdere landschapstypen, zoals rietlanden met overjarig riet, rietstruwelen, vlierstruwelen en wilgenbossen, behorend bij "Landschapstype meren en moerassen" verloren gegaan.

Het kiezen voor natuurlijke processen is conflicterend met hoge natuurwaarden!! Natuurlijker is niet natuurrijker!!

Risico's van de drooglegging.

-effect op instandhoudingsdoelsoorten:

De drooglegging van het gehele moeras in één keer betekent een heel groot risico voor de toekomst van de Oostvaardersplassen zowel op korte als op de lange termijn!! In tabel 6.3 (beheerplan) en hoofdstuk 6.2. wordt veel te rooskleurig beeld van de toekomst geschetst.

In de periode van drooglegging zullen vrijwel alle instandhoudingsdoelsoorten niet of vrijwel niet tot broeden komen, omdat het rietland deze vogels geen geschikte en veilige broedplaats meer biedt. De kolonie lepelaars zal zonder meer verdwijnen. Naar ik vernomen heb, zijn er dit jaar (2014) al een dramatisch laag aantal lepelaars in de Oostvaardersplassen tot broeden over gegaan, doordat er door versterkte waterafvoer in het begin van het broedseizoen in het westelijk compartiment een lagere waterstand heeft geheerst.

-edelherten en vossen in het moeras:

Wanneer het gehele moeras in één keer wordt drooggezet zullen (vrijwel) alle dodaarzen, roerdompen, Woudaapjes, kleine en grote zilverreigers, bruine (en blauwe) kiekendieven uit de Oostvaardersplassen vertrekken.

Niet alleen omdat deze vogels alleen tot broeden komen in rietland waar water staat, maar ook doordat door de drooglegging het rietland tot in de verste uithoek goed bereikbaar wordt voor vossen. Daarbij zullen de paadjes, die de edelherten in het rietland maken, een belangrijke negatieve rol gaan spelen. In het broedvogelonderzoek van 2012 is reeds aangegeven dat op de drogere delen van het rietland een intensief padenstelsel door betreding van edelherten is ontstaan. Opmerkelijk dat hieraan in dit beheerplan weinig aandacht wordt besteed en er ook geen onderzoek naar de eventuele uitbreiding van de padenstelsel in de loop der jaren én de gevolgen van de betreding en begrazing van het rietland door grote grazers is gedaan.

Het is verontrustend op satelliet- en luchtfoto's te zien hoeveel paadjes er al in het rietland langs de kade door de herten al uitgelopen zijn. Naar mijn mening dient in dit beheerplan dan ook meer aandacht aan deze bedreiging van de instandhoudingssoorten te worden besteed.

-opvangmogelijkheden verdreven vogels:

In het beheerplan wordt uitvoerig stilgestaan bij de gebieden in Nederland en Europa, die mogelijk in aanmerking kunnen komen om de uit de Oostvaardersplassen verdreven vogels op te vangen. Of deze gebieden daadwerkelijk door de verdreven vogels zullen worden.

Van bestaande gebieden mag worden aangenomen dat deze reeds door deze moerasvogels zouden worden gebruikt, indien zij geschikt zouden zijn. Veel van de moerasvogels, zoals lepelaar, grote en kleine zilverreiger, roerdomp, woudaap, bruine en blauwe kiekendief zijn zeer kritisch ten aanzien van hun broedplaatsen. Als zij al in bepaalde natuurterreinen broeden, mag worden aangenomen dat de populatie ter plaatse zich ingesteld heeft op de draagkracht en omstandigheden van het betreffende terrein. Grootschalige opvang van de uit de Oostvaardersplassen verdreven vogels is dan ook niet waarschijnlijk. Dit wordt ook reeds in de “watervogeltoets” van SOVON aangegeven. (blz.131 beheerplan): “omdat alle territoria al bezet zijn”.

De opvangmogelijkheden in andere terreinen zijn dus beperkt. Zo komen er voor de lepelaar en zilverreiger op het oog geschikte broedgebieden voor in De Lepelaarplassen, De Harderbroek, De Burchtkamp en De Kamperhoek. In de Lepelaarplassen hebben tot 2006 geregeld lepelaars gebroed. Na hun vertrek zijn zij niet teruggekeerd.

In De Harderbroek pleisteren in het najaar geregeld grote aantallen lepelaars: dit najaar tot rond 200 exemplaren. Toch zijn lepelaars hier nooit tot broeden gekomen.

Ook de zilverreiger is zeer kritisch wat betreft zijn broedplaats. Dit jaar hebben sinds lange tijd weer enkele grote zilverreigers in de Lepelaarplassen gebroed. Een uitzondering. In vrijwel geen enkel ander natuurterrein in Nederland wordt door grote zilverreigers gebroed. Terwijl grote zilverreigers in vrijwel het gehele land veelvuldig worden waargenomen, zijn er blijkbaar in Nederland geen natuurterreinen die aan de eisen van deze vogels voldoen.

Ik acht het dan ook onverantwoord om met het droogleggen van de gehele Oostvaardersplassen de broedpopulaties van grote zilverreiger, lepelaar, roerdomp, kiekendief en andere moerasvogels in gevaar te brengen.

Overigens komt ook de broedpopulatie van de aalscholver ernstig in gevaar. De aalscholers broeden sinds enkele jaren in lage wilgenstruikjes op enkele kleine eilandjes aan de westkant van de Grote plas. Wanneer de gehele Oostvaardersplassen worden drooggelegd zal deze broedlocatie bereikbaar worden voor vossen en geheel verloren gaan.

Dat geldt ook voor het resterende deel van de aalscholers in de zo geheten Aalscholverkolonie. Hier zijn door graasactiviteiten van edelherten en een hoge waterstand de afgelopen jaren veel van de broedbomen verloren gegaan. Het is zeer de vraag of de aalscholers, die hier de afgelopen jaren nog tot broeden zijn gekomen, hier zullen blijven wanneer het gebied wordt drooggezet. Aalscholers eisen voldoende open water op korte afstand van de broedbomen.

In dit beheerplan wordt de hoop gevestigd op uitwijkmogelijkheden in nieuwe terreinen. De aanleg van de Markerwadden is echter nog erg onzeker en het is zeer de vraag of dit uiteindelijk als broedlocatie door de lepelaars en zilverreigers zal worden geaccepteerd.

Ik ben in deze niet hoopvol gestemd, want ook andere natuurontwikkelingsprojecten in de Randmeren, het Markermeer en het IJsselmeer zijn tot op heden niet door deze moerasvogels geaccepteerd.

Of de verdreven vogels na herinundatie weer naar de Oostvaardersplassen zullen terugkeren is allerminst zeker. Als voorbeeld wordt aangehaald dat de lepelaar na het dramatisch broedseizoen in 1996 wel is teruggekeerd, maar de Oostvaardersplassen waren in dit geval slechts één jaar niet

geschikt als broedlocatie en de lepelaars zijn in dat jaar voor een deel uitgeweken naar de toen nog aanwezige kolonie in de Lepelaarplassen. Die kolonie is daar nu niet meer aanwezig.

In tabel 6.3 (beheerplan) “Verwachting realisatie instandhoudingsdoelen” wordt bij de niet-broedvogels aangegeven dat het merendeel van de soorten in de eerste beheerplanperiode, maar ook de volgende perioden de ISHD zal halen. Dat lijkt mij een veel te rooskleurige verwachting. Het lijkt mij niet realistisch te verwachten, dat in de periode dat de Grote plas, De Hoekplas en De Keersluisplas droog liggen, de ISHD van bv. tafeleend, kuifeend, slobeend, pijlstaart en wintertaling bereikt zullen worden. Dit geldt ook voor de kolgans, grauwe gans en brandgans, die niet alleen afhankelijk zijn van voldoende kort voedingsstoffenrijk gras, maar ook van ondiepe plassen waar ze veilig de nacht kunnen doorbrengen!

Ook voor de latere periodes wordt een veel te rooskleurig beeld geschetst. Wanneer de lepelaars niet terugkeren om in de Oostvaardersplassen te broeden, mag niet verwacht worden, dat hier grote aantallen lepelaars zullen komen voedsel zoeken.

-Broedende en ruiende grauwe ganzen:

Na de drooglegging van het westelijk deel van het moeras eind jaren tachtig is het aantal grauwe ganzen dat de slagpenrui komt doorbrengen in de Oostvaardersplassen sterk afgenomen. In die periode konden de grauwe ganzen nog uitwijken naar het oostelijk compartiment en binding houden met de Oostvaardersplassen. Wanneer het gehele moerasgebied wordt drooggelegd, is die mogelijkheid er niet en is het sterk de vraag of de grauwe ganzen nog wel in grote aantallen zullen terugkeren. De kans is groot dat de inmiddels met riet begroeide Hoekplas en Keersluisplas dan niet meer worden open gevreten door de ganzen. Dat zal grote gevolgen hebben op tal van instandhoudingssoorten!! Niet alleen voor de ISHD van de Oostvaardersplassen, maar ook van het Markermeer. Veel kuifeenden en tafeleenden van het Markermeer slapen op de plassen van de Oostvaardersplassen. Wanneer het gehele moerasdeel wordt drooggezet, zal dat niet meer mogelijk zijn en zal dit een sterk negatieve invloed hebben op de Instandhoudingssoorten van het Markermeer.

-Bijdrage aan het Natura 2000-netwerk:

Een van de belangrijkste redenen voor u om te kiezen voor scenario 4 is de verwachte grote “bijdrage aan het Natura 2000-netwerk”. Mijn inziens zou deze bijdrage ondergeschikt moeten zijn aan de belangen van de ISHD van de Oostvaardersplassen én de toekomst van de Oostvaardersplassen in zijn totaliteit. Het kan toch niet zijn dat vogels uit een geschikt gebied worden verdreven om het aantal broedgevallen in andere gebieden op te krikken??

U geeft overigens zelf al aan dat de noodzaak een bijdrage te leveren aan het Natura 2000-netwerk ter discussie staat: “Kader 8.2. (bijlagenrapport)Hoe zwaar de doelstelling “bijdrage aan het Natura 2000-netwerk” precies weegt ten opzichte van de soort specifieke doelstellingen(voor het gebied zelf) is niet duidelijk op grond van het Natura 2000 doelendocument”.

Ik ben dan ook van mening dat het onverantwoord is de Oostvaardersplassen in zijn geheel droog te zetten. Wel ben ik voorstander voor een reset van een deel van het moeras.

Om dat door de te hoge en te starre waterstanden in het moerasgedeelte, de natuurwaarden van de Oostvaardersplassen de afgelopen twintig jaar gaandeweg zijn afgenomen en het slecht gaat met veel instandhoudingsdoelsoorten, ben ik met u van mening dat een reset dringend gewenst is, maar dan alleen voor een gedeelte van het gebied.

M.i. dient dan ook gekozen te worden voor een gespreide reset, scenario 5a of 5b !! Een algehele drooglegging van het moeras zal leiden tot het in gevaar brengen van tal van instandhoudingsdoelen en de toekomst van dit natuurgebied.

Risico van volledig dichtgroeien Hoekplas, Krentenplas en Keersluisplas.

-Waterhuishouding:

Zoals ik in het bovenstaande al heb aangegeven, is het in verband met het realiseren van de instandhoudingsdoelen onverantwoord om het gehele moerasgebied in één keer droog te laten vallen. Ook in het kader van het behouden van de Hoekplas, Krentenplas en Keersluisplas in de toekomst is het in één keer droogzetten van het moeras onverantwoord.

In het beheerplan worden de verschillende mogelijkheden tegen elkaar afgewogen. Ik heb de indruk dat bij deze afweging van voors en tegens sterk geredeneerd is naar alternatief 4: het geheel droogzetten in één keer.

Dat gevoel wordt versterkt door “hfdst 8.3.2. nabrander” in het bijlagenrapport. Deze paragraaf wekt de indruk dat nog eens extra argumenten zijn gezocht om de noodzaak van het in een keer droogzetten te motiveren.

In het beheerplan worden de voorgestelde maatregelen meestal omschreven als “peilverlaging” (par. 6.2.1. blz. 104 “Grootschalige waterstandsverlaging”). Ik ervaar dit toch als een misleidend begrip. De peilverlaging is er op gericht alle plassen volledig te laten droogvallen. Noem het dan ook als zodanig.

-Kennis over het waterhuishoudingsstelsel:

Het verbaast mij dat er voor de opstelling van dit belangrijke beheerplan zo weinig onderzoek naar het functioneren van het “het stelsel” is gedaan. Over de huidige waterhuishouding blijkt weinig kennis beschikbaar te zijn. Op blz.217 van het bijlagenrapport wordt vermeld “Of deze in de praktijk ook daadwerkelijk (in absolute zin) worden gerealiseerd is de vraag, omdat onduidelijk is of de kunstwerken nog steeds op de oorspronkelijke hoogte liggen of zijn weggezakt, of kaden door verzakking en vertrapping nog wel functioneren zoals oorspronkelijk gedacht enz.”

Ook het niet bepalen van de huidige hoogte van de moerasbodem beschouw ik als een omissie. De hoogtes van het moerasdeel weergegeven in figuur 3.7 (beheerplan) dateren uit 1990, geactualiseerd: 2005.

-Waterstanden westelijk en oostelijk compartiment:

In figuur 3.2 (beheerplan) “waterpeilen in het moerasgebied” gaan de gegevens slechts tot 2005. In deze grafiek wordt de indruk gewekt dat de waterstand in het westelijk en oostelijk peilgebied gelijk zijn. Wanneer recentere gegevens zouden zijn gebruikt -ze op zijn minst beschikbaar tot 2011- , dan zou daar duidelijk uit blijken dat er de laatste jaren een aanzienlijk peilverval bestaat tussen het westelijk en oostelijk peilgebied. Een belangrijk gegeven, want daaruit blijkt dat er geen of zeer beperkte uitwisseling van water is tussen de beide peilgebieden!!

Op blz. 26 (beheerplan) wordt gemeld: “Hoewel de doorgravingen inmiddels voor een belangrijk deel weer zijn dichtgeslibd, is de stroming tussen beide compartimenten bij hogere waterpeilen nog steeds goed mogelijk”. Ik heb de indruk dat deze uitwisseling minimaal of geheel afwezig is. Tijdens een schaatstocht in de winter van 2012-2013 heb ik nergens sporen kunnen vinden van water dat van het oostelijk naar het westelijk compartiment stroomt!!

-Maatregelen betreffende waterpeilbeheer:

Het open graven van de Hals zal een niet geringe prestatie zijn. Te meer omdat deze voormalige natuurlijke stroomgeul zowel aan de noordoostzijde (Hoekplas) als de zuidwestzijde (Grote plas) over grote lengte is dichtgeslibd. De kans is groot dat een open gegraven verbinding tussen oost en west binnen enkele jaren weer zal dichtslibben.

Een van de argumenten om te kiezen voor een droogval van het gehele moeras in één keer is omdat dat gemakkelijker zou zijn. Ik ben dat niet met u eens.

Het in een keer laten droogvallen vergt het open graven van De Hals en ook dan zal het waarschijnlijk noodzakelijk blijken het Romijnsdiep (de watergang tussen de Hoekplas en het Waterverdeelwerk) open te graven.

Hoewel de drempel in 1996 op drie plaatsen is open gegraven, is deze weer dusdanig dichtgeslibd dat zonder problemen de waterstand in het oostelijk compartiment op peil kan worden gehouden zonder dat er water afstroomt naar het westelijk compartiment. Pas wanneer de waterstand in het oostelijk compartiment -zoals bij de vorige reset, eind tachtiger jaren- extra omhoog wordt gebracht, zullen mogelijk plaatselijk lage delen van de drempel moeten worden opgehoogd. Maar ook dat is met een kraan eenvoudig te realiseren.

-Waterafvoer niet mogelijk via Hoofddiep?

In het beheerplan wordt aangegeven dat het waterschap er de voorkeur aan geeft dat het water afgelaten wordt via de ecologische verbindingszone langs de Oostvaardersdijk. M.i. geen sterk argument.

Reden voor het waterschap om geen waterafvoer via het Hoofddiep te wensen, is gelegen in de fosfaat- en stikstofbelasting van het polderwater. Dit zou m.i. echter alleen een probleem zijn, als het water uit de Oostvaardersplassen aanzienlijk rijker zou zijn aan fosfaat en stikstof dan het water in de Lage Vaart.

M.i. zou nader onderzoek moeten worden gedaan naar de aanwezigheid van fosfaat en stikstof in het water van de Ecologische verbindingszone tijdens periodes dat er veel water wordt afgelaten uit de Oostvaardersplassen. Ik heb de indruk dat de gegevens waar nu mee wordt gewerkt, onvolledig en niet betrouwbaar zijn (par.7.5.2. blz. 237 ev. bijlagendocument). Deze metingen zijn waarschijnlijk verricht in een periode dat er geen afvoer van water plaats vond, namelijk in de zomer. Terwijl de meeste afvoer plaats vindt in het najaar en de winter. Daar deze metingen hebben plaats gevonden in de zomer zijn de metingen mogelijk sterk beïnvloed door algenbloei en/of opgewoeld slib.

-Dichtgroeien Hoekplas en Keersluisplas:

Naar mijn mening is het onverantwoord om de scheidingskade tussen het oostelijk en westelijk compartiment weer door te graven. Dat zal tot gevolg hebben dat de plassen langs de Knardijk eerder en langduriger zullen droogvallen. De kans dat het riet zich hier dusdanig zal vestigen dat de grauwe ganzen niet meer in staat zullen zijn om deze plassen open te breken, acht ik zeer groot!! Dat zal inhouden dat wanneer gekozen wordt voor scenario 4 (gelijktijdige droogval oostelijk én westelijk compartiment) er tijdens én na de drooglegging geen plassen meer zullen bestaan langs de Knardijk. Omdat ook na de reset water van het oostelijk compartiment naar het westelijk compartiment zal blijven stromen, zullen de plassen langs de Knardijk ook in de natte fase geregeld droogvallen, waardoor de ganzen het riet onvoldoende zullen kunnen openbreken.

-Waterverplaatsing naar het westelijk compartiment:

Daarnaast is de kans erg groot dat de reset van het westelijk deel zal mislukken, omdat water uit het oostelijk deel gedurende de gehele droogvalperiode naar de Grote plas zal stromen en er voor zal

zorgen dat de lagere delen van de Grote plas ook tijdens de drooglegfase permanent waterhoudend zullen zijn. Zeker in najaar en winter.

-Dichtgroeien plassen bij te langdurige drooglegging:

De begrazing van het riet door de ruiende ganzen in het begin van de zomer is alom bekend. Minder bekend is dat in de meeste jaren de grauwe ganzen in het najaar het weer uitgelopen begraasde riet opnieuw zwaar aanpakken. Ook minder bekend is dat de ganzen in staat zijn forse kiemplanten van riet en lisdodde weer uit de grond te trekken. Dat verschijnsel is erg duidelijk geweest rond 1975 toen de grauwe ganzen bij stijgende waterstanden een groot deel van de lisdodde- en rietvegetatie in de Grote plas hebben opgeruimd.

Dat de grote plas in de vorige droogleggingsfase niet volledig is dichtgegroeid, komt omdat in 1987 de drooglegging door overvloedige neerslag is mislukt en in daaropvolgende winters een dunne schijf water op grote delen van de Grote plas heeft gestaan en ganzen, zwanen en meerkoeten er in geslaagd zijn een deel van de riet- en lisdoddeplanten te rooien.

Een dergelijk verschijnsel heeft zich ook voorgedaan in 1996 toen door een droge winter en droge zomer de Keersluisplas langdurig heeft droog gelegen. De Keersluisplas was in enkele maanden tijd grotendeels dichtgegroeid met riet en lisdodde. Mede dankzij oppompen van water is de waterstand in het najaar van 1996 weer gestegen en zijn grauwe ganzen er toen nog in geslaagd de riet- en lisdoddeplanten uit de nog slappe bodem te trekken. Wanneer de waterstand toen niet omhoog zou zijn gegaan, zou het jaar daarop deze plas volledig dichtgegroeid zijn met riet.

Het telt allemaal zeer nauw. Het is dan ook onverantwoord om nu al vast te leggen hoe lang de periode van droogval moet gaan duren. De ontwikkelingen in de vegetatie zullen jaarlijks moeten worden geëvalueerd.

Wanneer het plan van doorgraven van de drempel tot uitvoering wordt gebracht is de kans van het volledig dichtgroeien met riet van de plassen langs de Knardijk levensgroot. Ook in de moerasfase zal water uit het oostelijk compartiment afstromen naar het lager liggende westelijke compartiment. Dat zal inhouden dat de plassen Hoekplas en Keersluisplas ook in de moerasfase vaak en langdurig zullen droogvallen. Als de grauwe ganzen al in grote aantallen terugkeren, zullen zij het rietland op deze plassen niet kunnen openbreken.

Uitvoering van dit plan betekent verwoesting van een prachtig deel van de Oostvaardersplassen en zal ook de instandhoudingsdoelen van het Markermeer schaden: nonnetjes en de kuif- en tafeleenden zullen geen gebruik meer kunnen maken van dit moerasgebied.

-Oppompen water: Hoofddiep en pomp zijn nodig:

Ook de fase van verhoging van de waterstand telt heel nauw. De kans is groot dat de waterstand met behulp van oppompen van water, verhoogd zal moeten worden. Het is dus zeer raadzaam dat de voorzieningen die nodig zijn om de waterstand te kunnen verhogen intact blijven.

Vooruitlopend op de besluitvorming in het kader van het beheerplan is in de zomer van 2014 Het Hoofddiep (het wateraanvoerkanaal vanaf de Lage Vaart naar het Waterverdeelwerk aan de noordwest zijde van het Hoofddiep) ter plaatse van de spoorlijn afgedamd en is de duiker onder de spoorlijn drooggezet. Dit is gedaan om het de edelherten mogelijk te maken uit te wisselen met het Oostvaardersveld. Een m.i. zeer onverantwoorde ingreep.

Het is opmerkelijk dat over deze belangrijke ingreep op de waterhuishouding van de Oostvaardersplassen in het beheerplan geen melding wordt gemaakt.

Ik acht dit droogzetten van de duiker onder het spoor als een bedreiging voor de toekomst van de Oostvaardersplassen. Daardoor zal het niet mogelijk zijn water op te pompen in periodes dat dit noodzakelijk blijkt te zijn.

Dat kan bijvoorbeeld het geval zijn na een periode van versterkte waterafvoer om een uitbraak van Botulisme of blauwalg tegen te gaan. Of wanneer door een lage waterstand grote aantallen grote vissen dreigen dood te gaan.

Maar ook kan water oppompen nodig zijn, wanneer besloten wordt tot een ander peilbeheer.

Misschien niet in deze beheerperiode, maar wel -na een evaluatie- in een volgende beheerperiode.

Ik ben dan ook van mening dat deze duiker opnieuw de functie met krijgen waarvoor hij is aangelegd: doorvoer van water naar/van de Oostvaardersplassen.

In dit kader is het ook onverantwoord om het pomphuis met pomp en aflaatschuiven nabij de Lage vaart en het Waterverdeelwerk aan de noordwestzijde van het Hoofddiep te slopen. Deze voorzieningen hebben de belastingbetaler destijds veel geld gekost. Het is kapitaalvernietiging deze voorzieningen te slopen en later weer vervangende voorzieningen te moeten bouwen!!

Botulisme en blauwalg.

In dit kader wil ik u er op wijzen dat het ook uit oogpunt van bestrijding van botulisme en blauwalg het noodzakelijk is, dat de voorzieningen om water af te laten én op te pompen in orde zijn.

Botulisme en blauwalg vormen een gevaar voor de in de Oostvaardersplassen verblijvende vogels en zoogdieren.

Midden zeventiger jaren en in het bijzonder in 1983 heeft de Oostvaarderplassen te kampen gehad met ernstige botulisme-uitbraken. In een poging de vogelsterfte tot staan te brengen is in 1983 de waterstand in het moeras zo veel mogelijk verlaagd en later ook de aalscholverkolonie waterhuishoudkundig van de rest van het gebied afgezonderd.

In 1983 hebben medewerkers van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders ca. 30.000 dode eenden en ganzen uit het gebied moeten verwijderen!! In latere jaren heeft Staatsbosbeheer enkele duizenden vogels moeten rapen wegens problemen met blauwalg. Verwijderen van dode vogels is in dergelijke gevallen niet voldoende. Men zal dan de mogelijkheid moeten hebben op korte termijn de waterstand te verlagen, zodat de kadavers niet langer in het water liggen.

De aanwezigheid van grote grazers vormt tegenwoordig een extra groot risico.

Het is onvermijdelijk dat er herten in het moeras doodgaan. Deze liggen dan weken, mogelijk maanden te rotten in het moeras en zijn voor de beheerders op en langs de paadjes in het rietland onvindbaar. Deze kadavers kunnen een ernstig gevaar voor de volksgezondheid betekenen.

Er zullen niet alleen mogelijkheden moeten zijn om snel water af te laten, maar er zullen ook mogelijkheden moeten zijn om weer water op te pompen, zodat de moerasvogels het volgend broedseizoen weer de beschikking hebben over een veilige broedplaats.

-overige waterhuishoudingswerken:

In figuur 3.8 “huidige indeling in peilvakken” van het ontwerp beheerplan ontbreken enkele belangrijke voorzieningen die voor de waterhuishouding van belang zijn.

Zo ontbreekt in figuur 3.8. onder meer het hier boven al vermelde zeer belangrijke Waterverdeelwerk aan de nw-zijde van het Hoofddiep. Tevens wordt de grote hevel in de kade ter hoogte van de Kitstocht niet aangegeven (misschien door de huidige beheerder inmiddels verwijderd)

Ook wordt de oude -in zeer slechte staat verkerende- houten stuw in de kade in het verlengde van de

Kottertocht niet vermeld. (Mogelijk is deze stuw inmiddels verwijderd of dusdanig met grond afgedekt, dat zij geen gevaar meer vormt voor doorbreken van de kade).

-Functioneren Waterverdeelwerk.

Ik heb de indruk dat u het functioneren van het Waterverdeelwerk niet goed onderzocht heeft. Op blz. 220 van het bijlagenrapport wordt vermeld:

“ In 1989/1990 werd het “Centrale Verdeelwerk” aangelegd. Hierdoor werd het mogelijk om het waterpeil in het oostelijk compartiment in drie deelcompartimenten te beheren:

-aalscholverbosplassen.

-Keersluisplas.

-Hoekplas en Krentenplas”

Het Waterverdeelwerk maakt het niet alleen mogelijk de waterstanden van het oostelijk compartiment te regelen, maar ook die van het westelijk compartiment!! Zowel waterafvoer naar, als wateraanvoer vanuit het Hoofddiep!!

(Dat de waterstand in het oostelijk compartiment –ondanks het dichtslibben van de doorgravingen van de Drempel- de afgelopen jaren niet sterker door neerslag is gestegen, komt waarschijnlijk omdat de stuwen van dit Waterverdeelwerk de afgelopen jaren open hebben gestaan en het water van het oostelijk compartiment via de watergang langs de kade naar het westelijk compartiment heeft kunnen stromen/sijpelen).

Regenmodel

Op bladzij 217 van het bijlagenrapport wordt aangegeven dat niet ingestaan kan worden voor het goed functioneren van de waterhuishoudingswerken. ”of kaden door verzakking en vertrapping nog wel functioneren zoals oorspronkelijk gedacht”. Zoals ik eerder al heb aangegeven, had dat in het kader van dit beheerplan beter onderzocht moeten worden.

Op blz. 222 van het bijlagenrapport “Vergelijking model met andere berekeningen” wordt aangegeven: ”omdat de berekende en gemeten waarden moeilijk te vergelijken zijn”. Is dit een aanwijzing dat de berekende hoogtes niet overeenkomen met de gemeten waterpeilen?

Mogelijk hebben verkeerde uitgangspunten/ aannames bij de modelberekeningen geleid tot verkeerde uitkomsten!!

In hfdst.7.2. blz. 221 van het bijlagenrapport wordt al aangegeven dat de uitkomsten van de modelberekeningen niet overeenkomen met de gerealiseerde peilen. Is bij de input van de modellen rekening gehouden met wegstromen van water over lage delen van de kade?, weglekken van water door scheuren in de kade? Is er rekening gehouden met toestromen van water van hoger liggende delen (rietvelden) naar de Grote plas? Is er rekening gehouden met toestromen van water uit het hoger gelegen oostelijk compartiment? Kunnen de verschillen in gerealiseerde waterstanden en de modelberekeningen veroorzaakt worden door gedeeltelijk dichtgeslibd zijn van Willemsvaart e.d., van het grotendeels dichtgegroeid zijn van de vaste stuw doordat onvoldoende onderhoud is gepleegd?

(Zijn de onverklaarbare hoge waterstanden in de droge zomer van 2003 mogelijk veroorzaakt door nalevering van water uit het rietland of uit het oostelijk compartiment? Deze zomer was tot juli niet bijzonder droog (mei 2003 was erg nat).

Volgens mijn aantekeningen was de waterstand in de plassen in augustus en september 2003 overigens wel degelijk lager dan in andere jaren en waren de Hoekplas en Keersluisplas erg vogelrijk!!)

De resultaten van het “Waterbalansmodel” zijn vergeleken met de uitkomsten van model SOBEM. Aangegeven wordt dat “de overeenkomsten zijn bijzonder goed”.

Dat is toch het minste dat verwacht zou mogen worden. Wanneer het beide goede modellen zijn en de gelijke gegevens zijn ingevoerd, mag je toch verwachten dat de uitkomsten in grote lijnen gelijk zijn. Belangrijker is of deze uitkomsten ook gelijk waren aan de gerealiseerde peilen!!!!

Ik heb de indruk dat dat niet het geval is. Dit duidt er op dat er factoren zijn die tot gevolg hebben dat de modellen de mist in gaan. Ik heb sterk het gevoel dat besluiten over de nieuwe stuw gegrondvest zijn op drijfzand. Het is dan ook zeer onverstandig de waterhuishouding van het moerasdeel te laten bepalen door onjuiste berekeningen in de modellen.

Het krampachtig vasthouden aan het regenmodel -weliswaar met een aanpassing van de vaste stuw- zal vrijwel zeker tot gevolg hebben dat van tal van instandhoudingssoorten de vereiste aantallen niet gehaald zullen worden. De afgelopen twintig jaar is al gebleken dat het regenmodel niet tot de gewenste resultaten leidt en de Oostvaardersplassen in deze periode veel van zijn natuurwaarde heeft verloren.

Het vasthouden aan het regenmodel zal funest zijn voor de toekomst van de Oostvaardersplassen. Stop met dit najagen van deze illusie!! De mythe van een volledig natuurlijk functionerend systeem is misleiding. Alleen met het zorgvuldig bijsturen van de waterstanden kan het gebied optimaal functioneren!!

Alleen met een hoger waterpeil in het voorjaar kunnen moerasvogels veilig broeden en met een lager waterpeil in de nazomer kan het riet zich herstellen van de ganzenvraat in de zomer en kunnen trekvogels rusten en aansterken in de Oostvaardersplassen.

Grote grazers:

In de jaren tachtig zijn Heckrunderen, koniks en edelherten overgebracht naar de Oostvaardersplassen. Deze dieren dienden te voorkomen dat de ingezaaide graslanden van de Randzone zouden worden overwoekerd door riet. Deze grote grazers zijn ingevoerd als alternatief van vee van boeren en het toen gebruikelijke aanvullende maaibeheer. Aanvankelijk werden de grote grazers als middel beschouwd om het gras kort te houden voor de grauwe ganzen. Inmiddels blijken de grote grazers sluipenderwijs van de status “middel” naar “doel” in het ontwerp beheerplan te zijn gepromoveerd.

Maar door een explosieve groei van het aantal grote grazers is het negatieve effect op de instandhoudingsdoelsoorten erg groot.

Het is triest te moeten constateren dat nu de grote grazers een doel op zich zijn geworden en verschillende maatregelen die een positieve bijdrage zouden kunnen leveren voor de instandhoudingssoorten daarom niet getroffen worden.

Zo zou de aanleg van meer poelen en ondiepe plassen een groot positief effect kunnen hebben op het voorkomen kleine en grote zilverreiger, lepelaar, roerdomp, woudaapje, porseleinhoen, kluut, kemphaan, grutto, kraakeend en wintertaling. Toch wordt van deze maatregelen afgezien, omdat dit de belangen van de grote grazers zou kunnen schaden.

Ditzelfde geldt voor de omvorming van “droog grasland” in “nat grasland”. Natte graslanden hebben een aanzienlijk hogere waarde voor tal van instandhoudingssoorten dan droge graslanden. Toch wordt niet tot omvorming overgegaan, omdat “droog grasland cruciaal is voor de grote grazers”(kader 6.1. p. 102.) “

Deze afweging van belangen heeft toch wel erg veel weg van een “omgekeerde wereld”. De grote grazers worden belangrijker gevonden dan de instandhoudingssoorten. Als argument wordt dan nog wel aangevoerd dat droge graslanden belangrijk zijn voor grazende watervogels, waaronder ruiende grauwe ganzen. M.i. kunnen grauwe ganzen ook uitstekend terecht op natte graslanden (Zie als voorbeeld de Natte graslanden van de Lepelaarplassen). Overigens wordt een deel van de problemen van verdwijnen van het rietland in het moeras veroorzaakt door de intensieve begrazing van het riet door grauwe ganzen in het begin van de zomer én in het najaar. In dit licht bezien zou het in het geheel niet erg zijn als er minder grauwe ganzen terecht kunnen op de Randzone.

-omvang populaties grote grazers:

In het beheerplan wordt de indruk gewekt, dat er een dalende tendens is in het aantal grote grazers. Deze verwachting is onjuist. De kortstondige daling van het aantal grote grazers is te danken aan enkele wat strengere winters, waarbij de beheerder in vervolg op de besluiten van ICMO 2 tot verhoogd afschot van koeien paarden en herten is overgegaan om te veel lijden van deze dieren te voorkomen.

Door deze afname van het aantal grote grazers was er in de winter 2013-2014 meer voedsel beschikbaar en gecombineerd met een zachte winter, was het niet nodig veel grote grazers af te schieten. Daardoor is in 2014 het aantal grote grazers weer fors gestegen. Het aantal grote grazers wordt dus in belangrijke mate bepaald door het afschotbeleid!! Er is dus geen sprake van een natuurlijke situatie.

Dat is ook zonder afschot al niet het geval, want de gehele Oostvaardersplassen zijn door een hoog hekwerk omgeven. Daardoor kunnen de grote grazers bij voedselschaarste niet wegtrekken naar gebieden met meer voedsel. Onder echt natuurlijke omstandigheden zouden deze dieren in het najaar waarschijnlijk naar zuidelijker gebieden wegtrekken (zoals vroeger de bizens in Amerika).

-Begrazingsdruk en kleine zoogdieren/zangvogels:

Door de afwezigheid van predatoren is de begrazingsdruk van de grote grazers in de Oostvaardersplassen erg hoog. Daardoor zijn in de voorgaande periode de droge rietvelden, ruigtevegetaties, vlierstruwelen en wilgenbossen –die normaliter een moerasgebied zouden omzomen- verloren gegaan. Er is dus in de Oostvaardersplassen momenteel in het geheel geen sprake van een “natuurlijk dynamisch moerasesysteem”!!

De grote aantallen grote grazers hebben een sterk negatieve invloed op een aantal instandhoudingssoorten. Doordat de rietlanden, ruigtevegetaties, struwelen en wilgenbossen in de Randzone tot droge graslanden verworpen zijn, zijn veel vogels gebonden aan bovengenoemde habitats verdwenen. Ook kleine zoogdieren zoals muizen, hazen en konijnen kunnen zich in deze platgelopen graslanden niet handhaven. En de reeën zijn door de aanwezigheid van de grote grazers uit de Oostvaardersplassen verdwenen.

Zangvogels en kleine zoogdieren vormen een belangrijk onderdeel van het voedselpakket van bruine en blauwe kiekendieven, roerdompen en zilverreigers. Doordat de leefomgeving van zangvogels en kleine zoogdieren is verwoest, moeten de kiekendieven, roerdompen en zilverreigers in belangrijke mate buiten de Oostvaardersplassen proberen voedsel te vergaren. Dit heeft een duidelijk nadelig effect op het broedsucces van deze instandhoudingdoelsoorten.

-grote grazers in het rietland:

Ook de invloed van de grote grazers op de broedvogels van het moeras is erg groot. Geregeld bevinden zich nu reeds honderden edelherten en ook paarden in het moeras. Zij vreten daar niet alleen

van de bast van wilgenstruiken, maar ook van het uitlopende riet. De aantasting van het rietland dreigt de komende jaren verder toe te nemen.

Daar de herten ook een in omvang toenemend padenstelsel in het rietland uitlopen, is de kans van verstoring van op de bodem broedende moerasvogels erg groot. Te meer omdat ook de vos via dit padenstelsel in alle uithoeken van het rietland kan doordringen.

De grote grazers kunnen ook de beoogde reset van het moeras in gevaar brengen. Bij een drooglegging van een deel of het gehele moeras zullen de herten massaal het moeras in trekken. Vrijwel zeker ook gevolgd door honderden paarden.

De paarden zullen mogelijk nog wel met een hekwerk of watergang gekeerd kunnen worden, maar bij de herten zal dit vrijwel onmogelijk zijn. Ook al omdat er nu al geregeld honderden herten in het moeras verblijven.

Regulatie aantallen grote grazers noodzakelijk:

De grote aantallen grote grazers vormen een bedreiging van de instandhoudingsdoelen van dit Natura 2000-gebied. Om verdere aantasting te voorkomen zal ingegrepen moeten worden in het aantal herten, paarden en koeien. Een vroeg reactief beheer blijkt onvoldoende effect te hebben: na een zachte winter groeien de populaties weer.

Naar mijn mening dient het aantal grote grazers op korte termijn dan ook door een eenmalige forse ingreep teruggebracht te worden naar ca. 1000 dieren, waarna het aantal dieren -afhankelijk van de ontwikkeling van de vegetatie- globaal op dit aantal gehandhaafd dient te worden.

Bij een zorgvuldige afstemming van het aantal grote grazers zal er voldoende kort gras beschikbaar blijven voor de ganzen, smienten en wilde zwanen en kunnen zich lokaal weer ruigtevegetaties ontwikkelen die rijk zijn aan zangvogels en kleine zoogdieren. Een prima foerageergebied voor kiekendieven, roerdompen en zilverreigers.

Overigens is het ook uit strategisch oogpunt raadzaam het aantal grote grazers fors terug te dringen. Bij de huidige begrazingsdruk blijft de kans op verhongerende herten, koeien en paarden groot en zal er bij voortdurende weerstand zijn tegen dit beleid. Dit vergroot de kans dat uiteindelijk besloten wordt, dat de herten, koeien en paarden geen "wilde dieren", maar "gehouden dieren" zijn. Dat zal dan tot een totale omschakeling van het beheer van de grote grazers noodzaken.

Afsluitend:

De belangrijkste punten in mijn zienswijze zijn dat:

- de Hoofddoelstelling conflicterend is met de instandhoudingsdoelen van dit Natura 2000-gebied,
- het droogzetten van het gehele moeras zal leiden tot het vertrek van een groot deel van de instandhoudingssoorten,
- het risico van volledig dichtgroeien van de Hoekplas en Keersluisplas erg groot is,
- het vasthouden aan het regenmodel een herstel van de instandhoudingssoorten in de weg staat,
- de grote aantallen grote grazers een succesvolle reset van het moeras in de weg staan,

Ik verzoek u het voorgestelde beleid op deze punten aan te passen en te kiezen voor:

- een gefaseerde drooglegging van het moeras,
- het intact laten van De Drempel,
- het loslaten van het zogenaamde regenmodel en over te gaan tot hogere waterstanden tijdens het broedseizoen en lagere waterstanden in de nazomer en
- het drastisch terugbrengen van het aantal grote grazers!!

Hoogachtend:

N. Dijkshoorn,
Archipel 44-27, 8224 HV Lelystad